

Оксамитка Блажевська

Еля

Роман

Київ

УДК 821.161
Б683

Блажевська О.

Б683 Еля : роман. — Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. — 226 с.
ISBN 978-617-520-145-9

Тридцятилітня Еля нещаслива у подружньому житті: вона у чужій країні, недолюблена власним чоловіком. Та її життя змінюється тоді, коли з нею починають відбуватися дивні та часом містичні речі. Наприклад, зі старовинного дзеркала виринає Соняшник – друг її бешкетного дитинства, домашній сонячний зайчик. Еля не може зрозуміти цього. Згодом вона розлучається з чоловіком і вирушає на батьківщину – у подільське село Маліївці, яке колись було резиденцією польського магната, графа Орловського – з цим селом у неї асоціюється багато теплих дитячих спогадів. Зокрема, про бабусю, про дядька Тюху, про хлопчика Макса, який навіть зізнався їй у коханні. Саме там вона стикається з великою таємницею власного роду, яка вражає її до глибини душі і перевертає усе догори дригом.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-145-9

© Блажевська О., 2021

© Видавництво Ліра-К, 2021

Бути Оксамиткою

Я не пам'ятаю, коли і за яких обставин познайомився з Оксамиткою. Мені здається, що Оксамитка була завжди. Книжкова фея з диктофоном і фотоапаратом. Неодмінно радісна, окрилена, із фантастично «заразливою» усмішкою. Із відкритим, щирим, довірливо дитинним обличчям. Із теплими, трішки ніби наївними, але при цьому завжди влучними і добре промисленими запитаннями для інтерв'ю. І з книжками – іноді щонайнесподіванішими, але завжди актуальними. І з фантастичною любов'ю до книжки – як до книжки взагалі, так і до кожної зокрема.

Літпроцес – категорія вічнозмінна. Книжки приходять і відходять – прочитуються, губляться, даруються, забуваються, продаються наклади – залишається, може, одна з тисячі. Те саме з авторами: сотні молодих і перспективних штурмують літшколи, семінари, конкурси і мейли видавничих редакторів – у висліді ж ритм системної літературної роботи витримують одиниці, а більшість «губиться» після першої-ліпшої невдачі або після першого-ліпшого успіху. Та й читацька мода примхлива: перехворіли «Гаррі Поттером», швидко прийшли і відійшли розмальовки для дорослих, відтак усі миттєво захопилися віммельбухами і так само миттєво про них забули, нахлинула і вже майже відхлинула мода на так звану мотиваційну книжку, добігає кінця захо-

плення нонфікшн і вже завтра в тренді буде щось інше. Форум починається одразу після Арсеналу, а наступний Арсенал – одразу після Форуму... І тільки Оксамитка не-одмінна! Де б що книжкове не відбувалося – а її усмішка тут як тут! Не існує притомного українського письменника і притомної української письменниці, в яких не було б десятка селфі з Оксамиткою!

І головне: щойно в повітрі літпроцесу почнуть згущуватися хмари, повіє напругою, наструнчатся нерви, здається, ось-ось пролунає вибух, – аж тут з'являється «крилата» Оксамитка зі своєю щирою душею й відкритою усмішкою, – і мана минає, сонце визирає з-за хмар, і всі знову друзі.

Це особливий дар! Просто фантастичний дар – бути сонячним зайчиком, промінцем щастя, янголом літератури! Книжковою феєю! Коли я дізнався, що навіть своє весілля Оксамитка відсвяткувала в бібліотеці, то абсолютно не здивувався – ну бо де ще?!

Однак помилкою було б думати, що в перманентно змінному, ба навіть мінливому літпроцесі Оксамитка незмінна. Незамінна – так, але вона не була б такою незмінною, якби перманентно не змінювалася. Такої само юної зовнішності, така сама юна душею, така сама щира й усміхнена – але ввесь цей час вона активно еволюціонувала. І не лише від книжкової радіожурналістки до книжкової піарниці й від книжкової піарниці до власного бренду (атож, саме бренду: наразі це ще не ТМ «Оksamитка», бо торгова марка мала би конвертуватися і в фінансовий прибуток, а це ще попереду, – проте вона вже беззаперечно ©Оksamитка). Авжеж: Оксамитка еволюціонувала як явище, як сутність, а не лише як жива прекрасна людина і цікаву особистість.

І ця книжка знаменує напрочуд важливий етап її еволюції: книжкова фея сама стає письменницею!

Авжеж, це дуже ризиковано. Але абсолютно органічно. Усі, хто знає Оксамитку, давно від неї цього чекали.

– Оксамитко, ти маєш написати книжку, – і я не раз їй казав.

– Про що? – ніби віднікувалася вона.

– Звісно, про Оксамитку!

Зрештою, вона таки послухалася мене й ще багатьох її друзів і таки написала книжку. І ця книжка справді вийшла трохи про Оксамитку – бо в головній героїні Елі відчитується чимало впізнаваних Оксамитчиних рис. Але водночас і не послухалася (й правильно зробила!) – бо Еля є свого роду «антиоксамиткою», можливо, навіть alter ego авторки.

За формою «Еля» – пригодницько-містичний «жіночий» роман.

Насправді я не люблю оцього визначення «жіночий», – хоч воно ніби й усталилося в критиці, але стереотипу в ньому, здається, більше, ніж аргументованості. Радше я називав би такі тексти «романами винесених на поверхню емоцій», або розмовно-побутово – «слізливими романами». В «Елі» цієї слізливості багацько – згадай про це, любий читачу, бодай тоді, коли дійдеш до чудової сцени чаляпання героїні по багнюці, падіння в цю багнюку і епічного ридання в ній – ридання від щастя повернутися на рідні терени!

Одне слово, текст містить чимало ознак цього жанру – так само, як і жанру пригодницького (сам лише замок як місце дії чого вартий), і жанру містичного (чудовий образ Макса тут поза конкуренцією). Однак не обмежується ними – «барвіста історія з привидам», яка, безпе-

речно, захопить емоційно наснажених читачок і читачів, постає лише зовнішнім сюжетом, хвацьким фоном для розгортання сюжету внутрішнього – того, заради якого ця книжка буде цікавою не лише так званому масовому, а й прискіпливому мисливому читачеві: еволюції внутрішнього світу Елі.

Тому я й констатую, що це пригодницько-містичний «жіночий» роман передовсім за формою – але те, як тонко прописана ця еволюція героїні, її душевні стани й раптові перепади цих станів, нюанси її реакції на різноманітні подразники, виказує нам, що насправді ми маємо справу з добротним психологічним романом. А часом і психоаналітичним – недарма мені в процесі читання не раз «спливали» мимовільні перегуки з першим українським психоаналітичним романом «Андрій Лаговський» Агатангела Кримського.

...Утім, Оксамитка таки трішки послухалася мене й інших своїх друзів і прописала в своєму романі Оксамитку. Мій найулюбленіший образ в «Елі» – сонячний зайчик на ім'я Соняшник, свого роду alter ego героїні (бачите, яка цікава гра з alter ego виходить).

І чудово, що прописала! Тому що насправді це дуже важлива місія – бути сонячним зайчиком українського літпроцесу. Бути Оксамиткою. А тепер ще й нові романи писати – як бачимо, це Оксамитці теж вдається чудово!

Читайте – переконаєтеся самі.

Іван Андрусяк,
письменник, керівник дитячої редакції
видавництва «Наш Формат»

Плач так, щоб мені сподобалось.

Іван Малкович

Дихни тим словом.

Ніка Нікалео

Розділ 1

Шурх-шурх-шурх... Жовтаве листя за вікном мелодійно опадало у дивовижному танці. Еля дивилася на це незвичайне дійство з подивом: десь там, угорі, листочок відірвався від гілки, його одразу вхопив у свої обійми вітер і він закружляв фокстрот, потім танго, ча-ча-ча. Згодом до нього почали приєднуватися ще листочки, і листовир закрутився у хороводі, створюючи музику осені. Щось таке, як блюз, проникливе і елегійне – від тієї музики на душу навертався тихий сум і хотілося плакати. Просто так. Може, це осінь так впливала на всіх людей, зокрема й на неї. Хоча саме восени барви навкруги неймовірно вселяли надію і веселили. Можна було гуляти у парку і поринати у килим різнобарвного листя, уявляючи, що то клаптикова ковдра, зшита бабусею багато років тому. Як добре, що хоча б спогади неймовірно гріють душу. Адже зараз Елі було не до радості. Душу колючим шарфом обплела безнадія. Блакитні очі все частіше відвідували сльози. А на милому білому личку, яке обрамляло во-

лося кольору вуглини, все частіше збирався сум, а радість тікала десь у глибину душі і тремтіла там. Радість насправді була зовсім далеко, поза межами країни, в якій вона зараз перебувала. Хотілося додому. Принаймні там є значно більше тепла, ніж тут.

Еля відвернулася від споглядання красивого завіконня – дивитися осінь можна було безперервно, насолоджуючись і сумуючи водночас. Вона підійшла до красивого старовинного дзеркала на стіні у вигляді неправильного овалу, обрамленого химерними ажурними завитками, яке повністю показувало, яка в неї доладна фігура навіть у цьому нічим не примітному сірому халатику, які в неї проникливі очі і яка вона щаслива, що все це у неї є. Що у неї є це життя. Але вона почувалася, як той листочок за вікном, який відірвався від рідної гілки і поринув у шалений танець з вітром. Чоловік, якого любила, з кожним днем все холодніше до неї ставився, його сталеві очі про це виразно говорили. Вона навчилася за стільки років розуміти його погляди навіть без слів. А навіщо говорити, якщо і так все зрозуміло? У ту мить, кілька місяців тому, коли вона у клініці дізналася страшну новину, все життя пішло шкереберть. Лео – добродушний німець і сприйняв це за образу. Більше не було милих усмішок і слів «я тебе люблю» щоранку, хоча він продовжував її любити. Принаймні Елі так здавалося. Вона вже не може бути ні в чому впевнена, бо жити отак безцільно неможливо. Рано чи пізно їхні шляхи розійдуться. Хоча Еля не уявляла, чи це буде боляче. Їй уже зараз було боляче жити і відчувати пустку в душі.

Дзеркало, перед яким вона стояла, зненацька засяло. У його глибині виник згусток яскравого світла, що аж

різало очі. Еля прикрила повіки і несподівано почула дитячий сміх. Вона різко розплющила очі, і в ту саму мить її губи розпливлися в усмішці. Бо з цим незвичайним дзеркальним сьайвом у її кімнату увірвався Соняшник – друг її розбишацького дитинства. Він вирвався, немов Аліса із Задзеркалля, і почав метатися по її кімнаті. То на штори, то на килим, то на приліжкову тумбочку – Еля просто не встигала за ним. Вона й не сподівалася ще хоча б раз у житті побачити її улюбленого сонячного зайчика. У той час, коли усі діти в дитинстві мали друзів і гралися разом десь на вулиці, Еля часто замикалася у собі, і її вірним супутником і співбесідником був Соняшник, з яким вона бавилася здебільшого на горищі. Там ще стояло дзеркало, на якому потрібно було постійно протирати пил, бо саме це дзеркало слугувало домівкою Соняшника. Вона могла говорити із сонячним зайчиком про все на світі – про те, чому йде дощ (Соняшник добре про це знав), про те, як так стається, що ми вночі хочемо спати, про те, звідки береться сум і радість. Еля любила гуляти із Соняшником, особливо у сутінках – брала його у долоньку і ховала там. Неначе світлячок, він осявав їй дорогу, і їй зовсім не було страшно і самотньо. Вона любила заглядати за кожну травинку і дивитися, як комашки вкладаються до сну або ж бігають, що їм і вночі не спиться, вона бачила, як сюрчать коники і вивчила їхні пісні напам'ять. Власне, їй завжди було страшно, коли вона чула їхнє сюрчання, але коли вона побачила, наскільки кумедні коники, коли співають, то перестала їх боятися.

Еля виринула з думок і почала бігати за Соняшником по квартирі.

– Як, як ти вирвався із бабусиноного дзеркала? – дівчина була шокована фантастичністю цієї ситуації. Діти

часто вигадують собі персонажів і вірять у них, оживлюють їх у своїй уяві. Еля й сама зараз думала, що Соняшник був її вигадкою. Але що це зараз літає по її кімнаті і весело сміється? Капітошка? Вона знову розреготалася, але цього разу від страху. Мабуть, це якісь її марення. Бо пояснити це вона, уже доросла, зовсім не могла. У світі дорослих все менше вигадок і яскравості світу, і все більше нудних фактів та аналітики, які цінуються чомусь більше за все.

– Ні-ні, не може бути, – волав її мозок. А Соняшник, привид її далекого дитинства, завзято кружляв у танці, немов ті листочки за вікном. А може, то вона просто передивилася отого осіннього листовиру? І що тепер робити і як від цієї дивовижі лікуватися? Божевілля якесь!..

Очі Елі досі були широко розплющені від здивування і вона немов втрачала свідомість. Звідкись взявся туман серед кімнати (може, з того самого дзеркала?) і забрав її у свій полон. Вона почувалася, немов у коконі. Очі мимоволі самі заплющилися, Соняшник зник з виду, і на внутрішньому екрані таке почалося! Їй було складно це описати словами. Вона повільно падала у цей незрозумілий туман, який обплутував її, як тонка й дзвінка павутина, як той колючий шарф, який вона все не наважиться викинути. Ноги її підкосилися, і за кілька секунд вона впала на м'який килим, а Соняшник метнувся за нею і затріпотів на її шовкових віях.

* * *

Наступного дня Еля прокинулася у своєму ліжку і раптом згадала вчорашній день, як страшний сон. Що

це на неї найшло? Соняшник ж залишився в далекому дитинстві.

Лео, мабуть, був прикро вражений тим, що, коли прийшов додому, виявив, що дружина заснула прямо на килимі. Мабуть, знову собі понавигадував казна-що. Але це вже не має значення. Елі чомусь уже не хотілося знати, що він про неї думає. Його набурмосеність і так відштовхувала її щодня, хоча вона намагалася знайти в собі сили любити свого законного чоловіка. Лео і Леонора – так було написано колись на їхньому весільному альбомі. Співзвучність імен – то була якась дика випадковість, яка й звела їх до купи.

– Як тебе звати?

– Лео.

– А мене Елеонора.

– Ленора?

– Ні, не так. Можеш звати Еля.

– Ленора краще – так тебе і називатиму.

– Ти мене лякаєш, – її волосся на голові аж дибки стало.

– Чого? Чим тобі не подобається «Ленора» Бюргера?

– Там усе страшно.

– Зі мною не страшно, – сказав Лео, взяв Елю за руку і одразу ж поцілував. Отак – при першій зустрічі. Це було якось незвично – солодко і водночас моторошно при згадці про сюжет «Ленори» Бюргера.

Елі подобалося її ім'я, а в скороченому вигляді це було дуже мило. Коли Лео вимовляв «Ленора», їй було шкода другої букви «О», яка загубилася у цьому словесному потоці. Ця літерка-бублик здавалася їй такою ж важливою, як повітря.

Коли вона чула це звертання (а так її називав лише Лео), то чомусь завжди здригалася, бо їй одразу ж згадувалися рядки славетної поеми, яка вплинула згодом на творчість багатьох письменників. Їй робилося моторошно, і той страх постійно кублився в її серці, не даючи спокою. Наче все було добре, але з кожним звучанням її імені радість зникала. Вона часто казала Лео, щоб називав її Елею – так, як її називали в українській родині, тим паче, що багатьох у її роду по жіночій лінії саме так і звали – з оцим початком «Ел». Щоправда, вона не розуміла чому.

Вона звикла відгукуватися на «Еля». Хоча в дорослому житті довелося звикати до повного імені – Елеонора. Воно так звучало, наче до неї припасовували зайвий одяг і примушували бути в ньому ще й стрункою. Частина імені «Нора» дуже їй нагадувала значення слова – нірка, в якій живуть тварини. От і їй ця Нора страшно не подобалася. Еля – вона просила так себе називати. Але не всі чули її прохання.

Елею називала її бабуся по маминій лінії. Вона любила смакувати цим словом, бо Еля теж її так називала. Хоча бабусю звали Еліза. Цікаво, хто в роду вигадав називати усіх жінок на «Ел»? – ця думка іноді пробігала серед безлічі щоденних думок дорослої Елеонори. Але здебільшого й тонула у щоденній метушні, бо не знаходила іншого виходу.

Еля струсила із себе ранкові думки, нарешті скинула ковдру і легко піднялася на пружних ногах. Подивилася на своє відображення у дзеркалі, усміхнулася собі і твердо вирішила негайно покинути цю країну і це місто, в назві якого була захована частинка її імені, як любив казати Лео, – Берлін.

* * *

Взагалі Елі до цього часу жилося досить добре у її квартирі на околиці Берліна, якби, звісно, не багатодітна сусідка зверху, яку звали Маргарета. Саме вона додавала ще більше болю у її і до того жалюгідне існування. У сусідки було п'ятеро дітей, здебільшого малого віку, які постійно галасували і бігали по квартирі. Від того її вишукана стеля неначе ходором ходила. До того ж дитячі крики стали дратувати Елю. У сусідки було таке щастя, а вона його безповоротно втратила. Щоранку Маргарета збирала своїх дітей у школу, і саме тому Еля не могла спати до обіду, як завжди любила. Лео йшов дуже рано на роботу, сніданок вона йому готувала ще звечора, або він собі щось сам придумував. Еля прокидалася і одразу починала малювати. Здебільшого малювала те, що відбувалося за вікном, а інколи те, що просто спадало на думку: якесь гарне червоне яблуко, самотню бабусю із собачкою, красивий водоспад. Вона іноді навіть забувала поїсти – так була захоплена процесом творення. Коли вона вийшла заміж за Лео, він наполіг на тому, щоб вона не працювала, а займалася тим, що їй подобається. Еля пристала на цю ідею, але спілкування з людьми таки не вистачало. Тож вона трохи замкнулася в собі і малювала знічев'я. Хоча чому це знічев'я? Майже всі картини на стінах у цій квартирі – то була її рук справа. Лео все подобалося, він підтримував дружину і купував їй усе потрібне для малювання.

Якось Еля ходила по квартирі і обдумувала, що ж намалювати. І раптом почула дитячий плач за дверима. Побігла до дверей і рвучко відчинила їх. На сходах між поверхами сиділа дитина багатодітної сусідки Маргаре-

ти, хлопчик років десть чотирьох-п'яти, який ридав, закрившись руками. Коли Еля виглянула з квартири, хлопчик здригнувся від почутого скрипіння дверей і глянув на неї. Схлипування припинилося. Хлопчик з карими очима, білим волоссячком, одягнутий лише в колготки і футболку, зацікавлено зиркав на Елю.

– Чого ти плачеш? – Еля уже неодноразово бачила цього хлопчика, якого чомусь завжди карали оцим вигнанням на міжповерхові сходи.

– Мама мене вигнала. Вона мене не любить, – і знову страшенно заголосив.

– Ні, любить. Ходімо, я тебе заспокою.

– Мама казала, що ви не маєте дітей, і вам не можна довіряти.

– Справді? А я що – кусаюся чи виглядаю кровожерливою? – брови у неї полізли догори так, що при погляді на них можна було б розреготатися.

– Ні, не схожа.

– А ти вмієш малювати? – раптом запитала Еля.

– Так, я вмію малювати ведмедиків і різних комах, – відповів хлопчик.

– А я вмію малювати те, що бачу за вікном. Хочеш спробувати?

– Так, – хлопчик витер свої сльози, піднявся зі сходинок, на якій сидів, і невпевнено пішов до Елі.

– А як тебе звати?

– Стефан.

– О, Стефаніто! А мене звати Еля, або ж Елеонора. Але я люблю, коли мене називають Еля.

– Еля – це так гарно. А мене мама називає Стеффі.

– А ти щось сьогодні їв? – спитала Еля, коли малий Стефан зайшов до квартири.

– Ні, мама мене вигнала, і я не встиг доїсти свій сніданок, – промовив похнюплено.

– Що ж ти таке зробив? – Еля пильно на нього подивилася.

– То не я зробив, а Ульріх. Він менший за мене, і постійно я замість нього отримую на горіхи. Він щось зробить, а виганяє мама мене.

– Надовго виганяє?

– Поки не прийду і сам не постукаю у двері.

– Давай я тебе нагодую. У мене є спагеті із соусом. Будеш?

– Ммм, це якась смакота? Я такого ще не пробував. – Облизався. – А що це у вас? – Стефан побачив у вітальні великий мольберт і таке ж велике округле дзеркало.

– Це я тут малюю.

– Класно! То ви дасте мені спробувати?

– Так, звісно. Спочатку поїмо, а потім будемо малювати.

Еля з радістю дивилася, як Стефан їв, намотуючи спагеті на виделку. Вона перед цим навчила його так робити, але це було з пригодами і сміхом. Вона занурила виделку у спагеті, на якому щедро насипала кисло-солодкого соусу червоного кольору (саме такий смак їй найбільше подобався), прокрутила кілька разів і вийняла, акуратно підносячи до рота. Стефан уважно і наче зачаровано за нею спостерігав, намагаючись запам'ятати кожну деталь. А потім теж взяв виделку у праву руку, так само занутив її у спагеті із соусом, прокрутив кілька